

Vereniging voor Zoogdierkunde
en Zoogdierbescherming

Vleermuiszonderzoek Eibergen

Een quick-scan naar de vleermuiswaarden van de panden
aan de Grotestraat

H. Huitema

Oktober 2005

Rapport van de Zoogdierverseniging VZZ

In opdracht van Royal Haskoning

Vleermuisonderzoek Eibergen

Een quick-scan naar de vleermuiswaarden van de panden aan de Grotestraat

Projectnr.: 430.167
Rapport nr.: 2005.66
Datum uitgave: 20 oktober 2005
Auteurs: H. Huitema
Illustraties : H. Huitema
Productie: Stichting VZZ
Oude Kraan 8, 6811 LJ Arnhem, Nederland
Tel. 026-3705318, E-mail: zoogdier@vzz.nl

Naam en adres opdrachtgever: Royal Haskoning B.V.
Vestiging Enschede
Postbus 26, 7500 AA Enschede

Dit rapport kan geciteerd worden als:

Huitema, H., 2005. Vleermuisonderzoek Eibergen. Een quick-scan naar de vleermuiswaarden van de panden aan de Grotestraat. Rapportnr 2005.60, Zoogdierverseniging VZZ. Arnhem.

De Stichting VZZ, onderdeel van de Zoogdierverseniging VZZ, is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de Zoogdierverseniging VZZ; opdrachtgever vrijwaart de Zoogdierverseniging VZZ voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Zoogdierverseniging VZZ

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de Zoogdierverseniging VZZ, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUD

1 INLEIDING	4
2 METHODEN	6
3 RESULTATEN	7
4 CONCLUSIE EN AANBEVELING	9
 Bijlage 1: Beknopte beschrijving van lokaal voorkomende soorten vleermuizen	 11

1 INLEIDING

Drie panden aan de Grotestraat te Eibergen, nr. 75, 77 en 79 zullen verdwijnen. Het is aannemelijk dat de panden en het bijbehorende plangebied door een aantal soorten vleermuizen als foerageergebied zou worden gebruikt. Mogelijk zouden er ook verblijfplaatsen in de panden aanwezig zijn.

Vleermuizen hebben wettelijk gezien een hoge beschermingsstatus: alle Nederlandse soorten staan in bijlage 4 van de EU-Habitatrichtlijn. De Flora- en faunawet kent dan ook een strikt verbod op het verstoren of vernielen van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen in engere zin, terwijl foerageergebieden en vliegroutes vallen onder 'verblijfplaatsen van een soort in het landschap in ruimere zin'. De zorgplicht en de verbodsbepalingen zoals opgenomen in de Flora- en faunawet beogen negatieve effecten van de realisatie van een plan op jachtgebieden en vliegroutes zoveel mogelijk te vermijden of te mitigeren.

Op grond van bovenstaande diende in het kader van de Flora- en faunawet onderzoek plaats te vinden naar de vleermuiswaarden van het plangebied, waarbij met name eventueel aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen in kaart zouden worden gebracht. Royal Haskoning heeft daartoe de Zoogdiervereniging VZZ opdracht gegeven tot het uitvoeren van een vleermuisinventarisatie ('quick-scan') in het plangebied.

De te slopen gebouwen betreffen twee woningen en bijbehorende schuren. Onderstaande foto's van de te slopen gebouwen zijn gemaakt op 14 oktober 2005.

Foto's Panden Grotestraat Eibergen

Panden 75 en 79 aan de Grotestraat te Eibergen

Grotestraat 75

Grotestraat 79

Schuur Grotestraat 79

Schuur Grotestraat 75

2 METHODEN

Op 14 oktober 2005 is overdag een verkennend onderzoek uitgevoerd aan de betreffende woningen. De onderzoeker van de VZZ werd daarbij vergezeld van Dhr. H. Kok (bouwbedrijf Kok te Lochem) en de voormalige eigenaar van pand nr. 79.

Het onderzoek bestond uit een uitgebreide inspectie (overdag) van alle voor vleermuizen mogelijk interessante ruimten. Gezocht is naar aanwijzingen voor actueel of voormalig verblijf van vleermuizen.

Er is gekeken naar:

- Vleermuizen (weggekropen in holten en spleten)
- Vleermuiskeutels en prooiresten in en rondom de gebouwen
- Verkleuring rondom in- uitvliegopeningen (duidende op aanwezigheid van grote groepen)

Voorts is de algemene geschiktheid van de woningen voor vleermuizen beoordeeld.

Er is geen aanvullend onderzoek verricht met een batdetector.

3 RESULTATEN

De schuur van pand nr. 79 is zeer bouwvallig. Vanwege het gevaar van instorten is geen bezoek gebracht aan het "zolderdeel". In een nis aan de noordzijde waar de luchtvochtigheid plaatselijk zeer hoog was werden veel muggen, enkele rustende nachtvlinders en dagpauwogen aangetroffen. In dit gedeelte is in het bijzonder gelet op vleermuizen tussen houtwerk en textiel omdat het klimaat erg geschikt leek voor (winter)slapende vleermuizen. Er is niets gevonden. In de rest van de schuur zijn geen aanwijzingen gevonden van vleermuizen of andere beschermde dieren.

De schuur van pand 75 leverde een (verlaten) vogelnest (Roodborst of lijsterachtige) en keutels van huismuizen op. Er werden geen aanwijzingen gevonden voor aanwezigheid van vleermuizen. De zolder is in potentie geschikt als rustplek voor Gewone grootvleermuis.

In pand nr 79 werden op de zolder van het hoofdgebouw en bijkeuken alleen huismuizenkeutels gevonden. Er werden geen aanwijzingen gevonden voor aanwezigheid van vleermuizen. De kelder is van buiten ontoegankelijk en te droog voor vleermuizen. De zolder van pand nr. 79 is niet of slecht toegankelijk voor vleermuizen (dicht beschoten kap) en in gebruik als opslagruimte.

In pand nr 75 werden op zolder zelfs geen keutels van huismuizen gevonden. De zolder is in principe toegankelijk voor vleermuizen maar zeer open en licht (dakraam). De kelder is te droog voor vleermuizen. De kelder is voor vleermuizen toegankelijk via een openstaand raampje aan de oostzijde.

De gebouwen hebben steensmuren (geen spouwruimtes).

Bespreking van de in het plangebied te verwachten vleermuizen

In de omgeving van Eibergen zijn een zevental soorten vleermuizen bekend. In bijlage 1 is een beknopte beschrijving van bovengenoemde soorten vleermuizen te vinden. De eigenaar gaf aan vaak vleermuizen rond zijn woning te hebben zien vliegen. Hij heeft nooit vleermuizen in- of uit zijn woning zien vliegen noch vleermuizen in huis gehad. Er zijn verder geen gegevens bekend over het voorkomen van vleermuizen in de nabije omgeving van de gebouwen.

Status van de waargenomen soorten vleermuizen

De in het plangebied en omgeving waargenomen soorten vleermuizen vallen allen onder meerdere nationale en internationale wet- en regelgevingen, te weten:

- Flora- en faunawet (alle waargenomen soorten)
- Habitatrichtlijn, bijlage 4 (alle waargenomen soorten)
- Conventie van Bern, bijlage 3 (gewone dwergvleermuis) en 2 (overige waargenomen soorten)
- Conventie van Bonn, bijlage 2 (alle waargenomen soorten)
- Bats Agreement (overeenkomst inzake de bescherming van vleermuizen in Europa; alle waargenomen soorten)
- Doelsoort van het Nederlandse natuurbeleid (alle waargenomen soorten)

Het is niet toegestaan vleermuizen te doden (Flora- en faunawet, artikel 9) of opzettelijk te verontrusten (Flora- en Faunawet, artikel 10).

Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn beschermd krachtens artikel 11 van de Flora- en faunawet. In bijlage 4 van de EU-Habitatrichtlijn staan dier- en plantensoorten die strikt moeten worden beschermd.

Beoordeling van de waarde van het plangebied voor vleermuizen

De woningen zijn niet in gebruik noch in gebruik geweest door vleermuizen. Wel maakt het terrein waarop de woningen staan onderdeel uit van het foerageergebied van vleermuizen. Welke soorten het terrein gebruiken als foerageergebied en in welke mate is onbekend. Het betreft waarschijnlijk alleen gewone dwergvleermuizen en laatvliegers.

Volledigheid van het onderzoek

Het onderhavige onderzoek betreft een quick-scan. Er is alleen gekeken in toegankelijke ruimtes. Ontoegankelijke ruimtes zoals holten in muren en de ruimte tussen dakpannen en dakbeschoot zijn niet onderzocht. Het is mogelijk dat deze ruimtes in gebruik zijn of zijn geweest door vleermuizen. Over het voorkomen in de zomer geeft de quick-scan geen informatie. Hoogstens kan dit worden ingeschat op basis van 'expert-judgement'. Alleen het voorkomen van een grote zomerkolonie kan vrijwel worden uitgesloten. In dat geval zouden daarvan (ook zo laat in het seizoen) nog sporen aanwezig geweest zijn. Verblijf van kleinere groepen of individuele dieren in de zomer kan op basis van de quick-scan niet worden uitgesloten.

Te verwachten effecten van de geplande werkzaamheden

Sloop van de gebouwen heeft naar verwachting geen negatieve gevolgen voor aanwezige vleermuizen.

4 CONCLUSIE EN AANBEVELING

Sloop

Tijdens het onderzoek zijn **geen aanwijzingen** gevonden voor de **aanwezigheid van vleermuizen** noch aanwijzingen dat vleermuizen in het verleden gebruik hebben gemaakt van de gebouwen. Een ontheffingsaanvraag ex artikel 75 van de Flora- en faunawet is derhalve voor vleermuizen niet nodig. Op basis van de quick-scan kan niet worden uitgesloten dat de woningen in de zomer door kleine aantallen vleermuizen wordt gebruikt. Gezien het ontbreken van vleermuisssporen en de constructie van de gebouwen wordt het belang van de woningen voor vleermuizen van weinig betekenis geacht.

Het kan niet worden uitgesloten dat ten tijde van de sloop vleermuizen in de panden aanwezig zullen zijn. Indien de sloop in de wintermaanden plaatsvindt, is er kans dat vleermuizen van kleine holle ruimten gebruik maken om te overwinteren. Indien sloop in het voorjaar of zomer plaatsvindt, is er een mogelijkheid dat vleermuizen van holten gebruik maken als dagrustplaats of dat broedende vogels aanwezig zijn. Met name in de winter zijn de vleermuizen kwetsbaar omdat ze dan in diepe rust zijn.

- Het verdient aanbeveling het kelderraampje van pand 75 ruim voorafgaande aan de sloop te sluiten opdat er ten tijde van de sloop geen (overwinterende of broedende) dieren in de kelderruimte aanwezig zullen zijn.
- Wanneer tijdens de sloop in de winter toch (levende) vleermuizen worden aangetroffen moeten deze voorzichtig in een doos op een koele, vorstvrije plek (en buiten bereik van katten) worden bewaard. Het verdient aanbeveling om een vleermuisdeskundige daarover te informeren.

De geldigheidsduur van dit onderzoek en advies is drie jaar.

Nieuwbouw

Met eenvoudige en goedkope maatregelen kan de nieuwbouw verblijfplaatsen bieden voor vleermuizen zonder dat dit gepaard gaat met overlast voor bewoners. Veel van de technieken die vandaag de dag worden gebruikt sluiten vestiging van vleermuizen uit. Dit kan op termijn een ernstige bedreiging vormen voor vleermuispopulaties. Eisen die vleermuizen aan hun verblijf stellen zijn

- Holle ruimte met een breedte van tenminste 2 ten hoogste 4 cm
- In- uitvliegopening van tenminste 1.8 cm breed
- Ruwe wanden, zowel onder de invliegopening als van het binnen verblijf
- Warmte; vleermuisverblijven zitten meestal aan de zonzijde (zuid, oost)

Als mogelijke voorzieningen noemen we:

- Open houden van een aantal stootvoegen om de spouwruimten bereikbaar te maken
- Openhouden ruimten boven in de spouw
- Gebruik van ruwe isolatieplaten of aanhechting van (horre-) gaas tegen gladde isolatieplaten
- Gevelbetimmering / boeiboorden
- Plaatsing vleermuiskasten van een type dat geschikt is voor de dwergvleermuis
- Plaatsing van speciale vleermuisstenen / pannen
- Plaatsing van een dubbele muur aan de zuid zijde

De Zoogdiervereniging VZZ is gaarne bereid te adviseren bij de uitvoering van genoemde maatregelen.

Bijlage 1: Beknopte beschrijving van lokaal voorkomende soorten vleermuizen

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis komt voor in zeer uiteenlopende landschapstypen, van agrarisch gebied en bos tot stedelijk gebied. De soort wordt vooral gevonden in besloten en halfopen landschappen en jaagt vrijwel altijd in de buurt van opgaande landschapselementen. Verblijfplaatsen bevinden zich zowel zomers als 's winters in gebouwen. De soort jaagt tot op ongeveer 5 km van de verblijfplaats. Het is de meest algemene vleermuis in Nederland, met een geschatte populatiegrootte van 300.000 tot 600.000 dieren.

Ruige dwergvleermuis

De ruige dwergvleermuis komt voornamelijk voor in halfopen bos- en waterrijke landschappen. De soort jaagt daar bij voorkeur in de nabijheid van bomen en langs de oevers van waterpartijen. De populatie bevindt zich zomers grotendeels in Noord-, Midden- en Oost-Europa. In Nederland zijn dan kleinere aantallen mannetjes aanwezig, welke in boomholtes en in vogel- en vleermuiskasten verblijven. Er is tot nu toe in Nederland slechts éénmaal een kraamkolonie van de soort aangetroffen. In de nazomer vindt er een massale trek plaats naar gematigde wintergebieden in westelijk Europa. De mannetjes vormen dan paarterritoria rond boomholtes, vleermuis- en vogelkasten en verblijfplaatsen in gebouwen. Deze territoria worden afgebakend met een luide, zeer frequent herhaalde sociale roep. De soort is in deze tijd dan ook goed op te sporen. Ruige dwergvleermuizen overwinteren onder andere in gebouwen, in holle bomen en in houtstapels. In het voorjaar vindt de terugtrek naar de zomergebieden plaats. In de trektijd zijn er naar schatting in Nederland 50.000 tot 100.000 dieren aanwezig.

Laatvlieger

De laatvlieger wordt vooral aangetroffen in open tot halfopen landschappen (zowel in agrarisch als in stedelijk gebied) waar de soort jaagt in de beschutting van opgaande begroeiing, zoals bomenrijen en houtwallen. Verblijfplaatsen bevinden zich zowel zomers als 's winters in gebouwen. De laatvlieger jaagt tot op ongeveer 5 km van de verblijfplaats. Het is een algemene soort waarvan er in Nederland naar schatting 30.000 tot 50.000 voorkomen.

Rosse vleermuis

De rosse vleermuis is een typische boombewoner die zowel zomers als 's winters in holle bomen verblijft. Verblijfplaatsen bevinden zich voornamelijk in oudere bosgebieden en op landgoederen met een groot aanbod aan boomholtes. De soort jaagt voornamelijk boven open wateren, moeras en (vochtige) weilanden. Om de jachtgebieden te bereiken worden afstanden afgelegd van zo'n 3-6 km, soms zelfs tot ongeveer 20 km. Vanaf juli vormen mannetjes van de soort paarterritoria rond boomholtes. Deze territoria worden afgebakend met luide, frequent herhaalde sociale geluiden. Het is een minder algemene soort waarvan er in Nederland naar schatting 6.000 tot 8.000 voorkomen.

Watervleermuis

De watervleermuis jaagt voornamelijk boven water, met een voorkeur voor wat kleinere waterpartijen. Boven grotere waterpartijen als meren en kanalen wordt de soort vooral bij de oevers waargenomen. De soort verblijft zomers vrijwel uitsluitend in boomholtes. Slecht zelden wordt de soort aangetroffen in gebouwen. Watervleermuizen jagen tot op ongeveer 5 km van de verblijfplaats. Tussen de verblijfplaatsen en de jachtgebieden maakt de watervleermuis gebruik van lijnvormige landschapselementen als bomenrijen en houtwallen. 's Winters verblijft de soort in koele, vochtige ruimtes als kelders, bunkers en forten. De Nederlandse populatie bestaat uit naar schatting 15.000-30.000 dieren.

Gewone grootoor

De gewone grootoorvleermuis komt vrij schaars tot vrij talrijk verspreid over het hele land voor. De soort is vooral aan te treffen in structuurrijke bossen en parklandschappen. De soort is in het zuiden en oosten van het land wat talrijker dan in de open landschappen in het westen en noorden. Uit kerkzolderonderzoek blijkt dat de soort plaatselijk is afgenomen.

De (kraam)kolonies in de zomer zijn vooral bekend van kerkgebouwen, maar ook van (spechten)gaten in oude bomen, in vleermuiskasten en heel soms in bunkers. Als winterverblijf worden vooral ondergrondse ruimten gebruikt. Vliegrouetes over land volgen waar mogelijk lijnvormige structuren als bospaden, bosranden, heggen, houtwallen, holle wegen en lanen. De dieren lijken verlichting te mijden. Om te overwinteren zoeken ze in groepjes van 2-15 dieren in oktober, november een geschikt onderkomen nabij hun zomerverblijf. Bij voorkeur overwinteren ze in koele, vochtige ondergrondse ruimten met een min of meer constante temperatuur. De afstand tussen zomer- en winterverblijf is vaak niet meer dan 5 km. en maximaal 20 km.

Meervleermuis

Een vrij algemene vleermuissoort uit het poldergebied. De meervleermuis foerageert laag boven open water zoals plassen, meren, kanalen, vaarten en andere brede watergangen. Ze maakt veel gebruik van lijnvormige waterlopen. De zomerverblijfplaatsen bevinden zich op zolders en in spouwmuren van gebouwen zoals woningen (ook nieuwbouwwoningen) en kerken. De meervleermuis overwintert voornamelijk in mergelgroeven en bunkers. De grootte van het leefgebied wordt o.a. bepaald door de afstand tussen de zomerkolonie en het jachtgebied. Deze kan tot enkele tientallen kilometers bedragen. De grootte van het leefgebied kan meer dan 100 km² beslaan, waarbinnen een kolonie meerdere verblijfplaatsen en jachtgebieden gebruikt. Zowel de verblijfplaatsen als de jachtgebieden zijn bedreigd door tal van bezigheden van de mens.

Interpretatie van de aantalsontwikkelingen van overwinterende meervleermuizen en kraamkolonies is moeilijk, maar er lijkt sprake te zijn van een dalende trend. Internationaal gezien is deze soort sterk bedreigd. Nederland vormt het belangrijkste voortplantingsgebied van deze soort in West-Europa.

